

*Є. Лунгул,
студентка 5 курсу факультету Економіки і менеджменту,
Міжнародний гуманітарний університет;
керівник – канд. екон. наук, доцент Р. І. Вішліна*

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ МІЖНАРОДНОЇ ТОРГІВЛІ ЗЕРНА В УКРАЇНІ

В умовах ринкової економіки виникає необхідність інтеграції України у світовий економічний простір, пошуку ринків збуту продукції. Однією з найприбутковіших галузей України є сільськогосподарське виробництво, зміцнення позицій на світовому ринку агропродовольчої продукції. Особливої уваги заслуговують експорт продукції зернових культур, так як Україна є конкурентоспроможна в цій галузі. Дослідивши практику розвитку міжнародної торгівлі зерном в Україні, показує, що це одна з найперспективніших галузей, яку треба ще більше вивчати та досліджувати та забезпечувати належну підтримку зростання обсягів виробництва, як в окремих підприємствах так і в цілому в Україні. Виробництво зерна – провідна галузь сільського господарства країни. Зернові культури в Україні займають понад 14 млн. га або 56 % в структурі посівних площ. Наявний потенціал та географічне розташування дозволяють формувати експортні партії зернових культур та вести активну зовнішньоекономічну діяльність.

В останні роки зернове господарство держави демонструє позитивну динаміку як у відношенні виробництва, так і експортного потенціалу зерна. В наш час Україна експортує біля третини виробництва зерна. Це дає реальну можливість Україні розширити ринки збуту та закріпитися на нових рубежах. Перед державою відкриваються великі перспективи на світовому ринку у зв'язку з дефіцитом продовольства, зростанням попиту на біопаливо, а також відсутністю можливостей розширювати посівні площі та нарощувати продуктивність сільського господарства в основних аграрних країнах [2].

Сьогодні Україна веде експортні та імпорتنі операції щодо продовольства з 50 країнами світу. Позитивне сальдо агропродовольчої продукції сприяє покращенню ситуації зі станом платіжного балансу держави. За останні десять років частка України в світовому експорті зернових, насіння соняшнику та соняшникової олії суттєво зросла. У структурі українського експорту переважає продукція рослинництва, найбільша частка якої припадає на зернові та соняшникову олію (табл. 1).

Таблиця 1.

Агропродовольчий експорт України у 1996-2011 рр.

Товарні групи	Рік							
	1996	2000	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Агропродовольчий експорт, усього, млн дол., у т. ч.:	3048,8	1377,4	4172,6	6287,0	10837,6	9514,9	9935,9	12804,1
1. Продукти рослинного походження, млн дол.	867,6	367,9	1950,5	1726,5	5577,4	5034,9	3976,2	5532,0
2. Жири та олії тваринного або рослинного походження, млн дол.	185,6	240,1	971,4	1718,0	1945,7	1796,0	2617,3	3396,4
3. Готові харчові продукти, млн дол.	1402,0	403,1	1394,4	2056,2	2518,2	2088,0	2571,0	2939,0
Частка агропродовольчого експорту в загальних обсягах експорту, %	21,2	9,5	12,3	12,7	16,2	24,0	193	18,7

Серед провідних експортерів намітилася тенденція до нарощування портових потужностей із зберігання та перевалки зернових культур. Наявність власної інфраструктури дозволяє їм не залежати від державних портів і посередників, вигравати як на перевалці транзитного зерна, так і підвищенні конкурентоспроможності власного, маючи перевагу у 10-20 дол. США на тонні. Характерним для вітчизняних зернотрейдерів є налагодження контактів з багатьма країнами світу з поставок українського збіжжя. Одним з основних чинників ефективності зернового господарства є стабільність ринків збуту. Зерно в основному експортується в країни Азії – 53 %, Африки – 22 % і Європи – 20 %. У країни СНД вивозиться всього 4,1 % зерна. Причому щороку ці обсяги за материками різні й відзначаються великою варіацією. На вітчизняному ринку зерна спостерігаються такі стійкі тенденції: помірне зростання виробництва зерна; збільшення частки фуражного зерна; скорочення внутрішнього споживання зерна; нарощування обсягів експортування зерна; розширення країн-імпортерів. Що стосується експорту зерна в окремі країни світу, то тут також спостерігаються свої закономірності (табл. 2).

Таблиця 2.

Динаміка експорту вітчизняного зерна в окремі країни світу, 2010-2012 рр.

Роки	Усього, тис. т	в тому числі							Країни СНД
		Іспанія	Саудівська Аравія	Туніс	Єгипет	Ізраїль	Іран	Сирія	
Пшениця									
2010	7511	1902	60,7	372	1046	640	80	57	237
2011	12883	1794	6,9	565	567	659	324	354	52
2012	4860	45	0,0	494	780	492	57	148	14
Кукурудза									
2010	2812	143	0	75	176	29	84	165	637
2011	7179	388	0	429	1629	566	649	993	166
2012	4052	237	0	244	1255	436	100	425	119
Ячмінь									
2010	5741	0	2430	124	0	175	980	706	46
2011	5489	0	2935	23	0	289	521	314	46
2012	4785	0	3224	165	5	278	197	81	13

Впродовж 2010–2012 рр. Україна 55 % свого зерна експортувала у 7 країн світу. Найбільшим імпортером ячменю, наприклад, була Саудівська Аравія – 52,3 %, пшениці – Іспанія (18,8 %) і кукурудзи – Єгипет (15,8 %). Причому в останні роки характерним є збільшення експорту до Саудівської Аравії. Окрім цих основних культур Україна за останні роки експортувала зерно більше як у 130 країн, що вказує на абсолютну відсутність стабільності експортних відносин нашої країни з іншими країнами-імпортерами. Не дивно, що ціни експорту на українське зерно набагато нижчі, від світових цін як на продовольство, так і на фураж [3].

Збільшення виробництва в аграрному секторі супроводжується зниженням якості продукції, особливо це стосується зернових. Якщо на початку 90-х років питома вага фуражного зерна була в середньому 35–40 %, то в останні роки вона зросла і становить понад 50 %. Ця тенденція склалася під впливом низки чинників: порушення сільгоспвиробниками планомірної сортозміни; відсутності спостереження за якістю нових сортів зерна, що стримує їхнє поширення; зниження рівня внесення мінеральних та орга-

нічних добрив на 1 га землі. Починаючи із сезону 2002/03 року, наша країна входить до десятки найбільших експортерів зерна у світі, а в 2009/10 МР за цим показником вона посіла третє місце. Проте детальний аналіз експорту зернових з країни дозволяє стверджувати, що він має певні структурні диспропорції. Україна почала нарощувати виробництво кукурудзи, соняшника, сої при цьому не завжди дотримуються технологічні вимоги вирощування. Натомість такі традиційні культури як жито, ячмінь, льон, хміль зменшують свої позиції у товарній структурі. Незважаючи на значні та зростаючі обсяги експорту, сільськогосподарські підприємства щороку стикаються з однаковими й постійними проблемами щодо економічної ефективності, обумовленими нестабільними за місяцями і роками цінами реалізації зернових культур. Тобто, ефективність діяльності самого сільського господарства та її динаміки не є такою вражаючою, як ефективність зовнішньоекономічної діяльності. Однією із причин даного явища є відсутність належної інфраструктури ринку та коливання світової кон'юнктури на продовольство. Держава не спроможна відрегулювати ціни, забезпечивши баланс інтересів учасників ринку. Саме тому об'єктивна оцінка цінової ситуації є важливим аспектом регулювання зовнішньоекономічної діяльності товаровиробників на ринку зерна [1].

Встановлено, що на стан зернового ринку України впливають два потужних чинники: 1) розвиток світової біопаливної промисловості з використанням зерна як сировини; 2) розвиток експортної інфраструктури зернового ринку. За даних умов важливим для України є створення резервів зерна. При наявності надлишків зерна і високих світових цін – сприяти його експорту. Крім того, Україні доцільно брати активну участь у роботі міжнародних організацій (Міжнародна рада по зернових, Організація з питань продовольства та сільського господарства ООН, Міжнародна асоціація торгівлі зерном і кормами тощо). Найбільш доцільною для України є участь в організації Міжнародна рада по зерну. Міжнародна рада по зерну (МРЗ) є міжурядовою організацією, діяльність якої покликана сприяти стабілізації міжнародних ринків зерна в інтересах усіх учасників, зміцненню світової продовольчої безпеки і сприяння розвитку країн, чия економіка в значній мірі залежить від комерційних продажів зерна. У комплексі економічних заходів щодо стимулювання зовнішньої торгівлі зерном найбільш ефективним засобом є фінансове сприяння держави вітчизняним експортерам, в тому числі із залученням коштів державного бюджету, яке передбачає використання механізмів кредитування експорту, страхування експортних кредитів, надання державних гарантій. При цьому заходи щодо стимулювання експорту за рахунок коштів держбюджету повинні відповідати нормам і вимогам СОТ, що визначають прийнятий в світовій практиці порядок надання державної підтримки експорту. Зерновий сектор України є стратегічною галуззю економіки держави, що визначає обсяги пропозиції та вартість основних видів продовольства для населення країни, зокрема продуктів переробки зерна і продукції тваринництва, формує істотну частку доходів сільськогосподарських виробників, визначає стан і тенденції розвитку сільських територій, формує валютні доходи держави за рахунок експорту. Розвиток зовнішньої торгівлі, зокрема нарощування експорту на світовий ринок зерна, збільшення або принаймні збереження його питомої ваги на міжнародній арені є надзвичайно важливим чинником функціонування вітчизняної економіки [2]. Сільськогосподарські товаровиробники потребують твердої валюти, необхідної для закупівлі сучасного обладнання, нових технологій і споживчих товарів, які є основою економічного зростання й піднесення життєвого рівня населення. Враховуючи ринкову ситуацію, залучити додатково кошти у сільське господарство можливо за рахунок експорту частини виробленої продукції.

ЛІТЕРАТУРА

1. Кузнецова І. Яка ж роль відведена Україні в світовому виробництві та експорті пшениці ? / І. Кузнецова // *Зерно і хліб*. – 2008. – № 2. – С. 3–6.
2. Кузнецова І. О. Процесний підхід як основа досягнення високої якості в концепції TQM / І. О. Кузнецова // *Одеса: ВПШ «Друкарський дім», 2009.* – С. 68–77.
3. Експорт зернових в 2013/14 може досягти рекордних показників за умов прогнозованої державної політики [Електронний ресурс] // Пропозиція : український журнал з питань агробізнесу. – Режим доступу: <http://www.propozitsiya.com>.

О. А. Мартинюк,

*кандидат економічних наук, старший викладач кафедри менеджменту,
Міжнародний гуманітарний університет*

А. Балкіна,

*студентка 4 курсу факультету Економіки і менеджменту,
Міжнародний гуманітарний університет*

СВІТОВІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ІННОВАЦІЙ

Постановка проблеми в загальному вигляді. Зростаюча інтеграція різних технологій, вплинула на збільшення числа мультидисциплінарних технологій та знань, що також позитивно відобразилось на процесах інтернаціоналізації та інноватики. Складність розробки та впровадження інновацій робить їх більш дорогими та ризикованими, стимулюючи компанії знаходити партнерів з необхідним досвідом, щоб отримати швидкий доступ до знань різних галузей та технологій. Причиною інтернаціоналізації інноваційних технологій є і їх низька собівартість (наприклад, в країнах, що розвиваються).

Мета та завдання дослідження. Метою є дослідження провідних світових та вітчизняних тенденцій в розвитку інноваційних технологій.

Основні результати дослідження. Інновації сучасного світо господарського середовища основа процвітання, конкурентних переваг, та сталого розвитку підприємства на ринку, прискорення інноваційного циклу додаткове посилення переваг в конкурентній боротьбі. Всі розвинені країни враховують цей чинник і користуються ним з метою посилення своїх світових ринкових, соціальних та фінансових позицій. Фірма будь-якої галузевої направленості та ринкових розмірів отримує значніші переваги, якщо запускає інновації раніше за інших.

Враховуючи значні кошти, які витрачає світ на науку та розвиток технологій, а також роль науково-технологічної бази в сучасному суспільстві, очевидно, що суспільство та політики, приймають стратегічні й тактичні рішення, потребують позитивних прогнозів науково-технологічного та інноваційного розвитку. Для побудови таких прогнозів необхідно урахування світових тенденцій в науково-технологічній та інноваційній областях, світової кон'юнктури і глобальних зв'язків. Міжнародне співробітництво в галузі науки, технологій, інновацій розширює можливості держав, що беруть участь у цьому процесі, – завдяки обміну ідеями, талантами, фінансами, організаційними та матеріальними можливостями.

У високорозвинених країнах розробники науково-технологічної та інноваційної політики надають все більше значення тим напрямкам науково-технологічного та інноваційного розвитку, які орієнтовані на зростання суспільного блага, або добробуту суспільства. Це насамперед галузі, орієнтовані на підтримку здоров'я – біотехнології, нанобіотехнології і фармацевтика. Це інформаційно-комунікаційні технології, сфера